

OPA ORGELMAN, VADER EN ZOON DRAAIORGELMAKERS

De Bussumse draaiorgels van Pluer

Tot 2021 was aan de Noorderweg een bijzonder bedrijf gevestigd. De in 1946 geboren Elbert Pluer (spreek uit: 'Pluur') maakte en onderhield er draaiorgels, net als zijn vader Anton dat tot zijn dood in 1990 deed. Pluer is al bijna 100 jaar een draaiorgelbedrijf in Bussum. Vorig jaar had ik een vraaggesprek met Elbert over de geschiedenis van het bedrijf. Hieronder is Eldert aan het woord. Het tweede deel van zijn relaas komt in een volgende editie van deze krant.

Grootvader

"Mijn grootvader Peter, die in 1885 geboren werd, kwam in 1923 in Bussum wonen, aanvankelijk in een woonwagen aan de Franse Kampheide, maar vanaf 1931 aan de Verbindingslaan op nummer 31a. Het huis aan de Verbindingslaan had een flinke schuur. Daarin kon hij mooi een paard en een draaiorgel kwijt, waarmee hij samen met zijn oudste zoon Hendrik door Bussum, Hilversum en Weesp ging trekken om de kost te verdienen. Opa had daarbij altijd een zeemanspet op. Jammer dat daar geen foto's van zijn.

Er waren toen nog veel mensen die hun geld verdienden met draaiorgels, want het draaiorgel bracht in de tijd dat de mensen nog geen radio en platenspeler hadden de nieuwste hits aan huis.

■ De Amsterdamse Harmonica van Anton Pluer. FOTO: STICHTING DRAAIORGELVRIENDEN DEN HELDER.

Vaak stonden er drommen mensen omheen. Hilversum was in die tijd qua muziek trouwens een verhaal apart. Daar moesten orgelspelers voorspelen voor de politie en als de agent die er verstand van had vond dat de muziek niet door de beugel kon, kreeg je geen vergunning om in Hilversum te spelen en kon je onverrichterzake terug naar huis met je orgel.

Een goed leven

Mijn opa had acht kinderen, waarvan er twee op eenjarige leeftijd

■ Elbert Pluer.

overleden. De overige drie zonen en drie meisjes moesten toen te groot genoeg waren allemaal af en toe op pad met het paard en het orgel. Dat vonden ze lang niet altijd leuk. Hun vader was heel zuinig op zijn orgel en zijn paard, maar soms hadden de kinderen haast om thuis te komen als ze uit Weesp kwamen en dan spoorden ze het paard extra aan. Hij merkte het altijd: hij voelde dat het dier bezweet was en dan kregen ze de wind van voren! Eigenaardig genoeg liet hij het paard wel slachten toen het te oud werd om het orgel te trekken en als hij dan het paardenvlees at zei hij genietend: "je kunt wel proeven dat hij een goed leven heeft gehad!"

Vader

Mijn vader Anton werd in 1917 geboren als tweede zoon in het gezin. Hij had meer belangstelling voor het maken en restaureren van draaiorgels dan voor het draaien ervan. Aanvankelijk werkte hij in een staalfabriek, maar op zeker moment kocht zijn vader het draaiorgel 'De

Klok' van de beroemde orgelbouwer Carl Frei, die in zijn bedrijf in Breda straatdraaiorgels en kermisorgels maakte. 'De Klok' is een heel bekend orgel, waarvan nog veel geluidsopnames op internet te vinden zijn. Mijn vader ging toen bij Carl Frei in de leer.

Via Frei kwam mijn vader na de oorlog in contact met het Amsterdamse bedrijf Möhlmann, dat orgels verhuurde. Hij moest orgels voor Möhlmann opknappen, waarbij hij de deal maakte dat hij voor het restaureren van elke twee draaiorgels een opknapper cadeau kreeg. Hij restaureerde die verkregen orgels en verkocht ze. Hierdoor kon hij zijn baan opzeggen en een eigen draaiorgelbedrijf gaan beginnen. Hij kocht ook restanten op van Franse, Belgische en Duitse fabrieken, die hij naar zijn eigen idee verbouwde.

Als de agent vond dat de muziek niet door de beugel kon, kon je onverrichterzake terug naar huis met je orgel

Soorten draaiorgels

In Frankrijk en België maakte men vooral dansorgels, in fabrieken met soms wel 150 werknemers! Dansorgels zijn orgels die zaalhouders in een danszaal plaatsten om een orkest uit te sparen. Duitse bedrijven maakten voornamelijk kermisorgels. Dat zijn orgels die vooral voor kermisattracties werden gebruikt. Nederland is het enige land waar straatorgels gebruikt worden. Ons land leent zich goed voor draaiorgels op een driewielig onderstel omdat het overal vlak is. Mijn vader bouwde die Franse en Duitse orgels om tot Nederlandse draaiorgels. Hij veranderde daarbij ook vaak de klank door pijpen en fluiten te vervangen. Bekende orgels van mijn vader zijn de 'Harmonica', 'De kleine radio', 'de Sik' en 'de Kei'. Aan dat laatste orgel heb ik ook meegewerkt." (Wordt vervolgd)

Eric Bor

■ Draaiorgel Het Hummeltje van Anton Pluer in de Havenstraat in 1960.

■ Draaiorgel Rosita van Anton Pluer in Haarlem.

FOTO: NOORD-HOLLANDS ARCHIEF.

■ Elbert Pluer (midden) met twee vrienden bij het draaiorgel De Kei van zijn vader en het zelfgemaakte orgel Het Leeuwerikje 1984.

FOTO: UIT ARCHIEF GOOI EN EEMLANDER.